

PRZYGODA W NIEZNANYM KRAJU

Rozczytywanie niekanonicznych pisarek XIX wieku

W latach 80. ubiegłego wieku ukazała się prekursorska monografia Dale Spender – *Mothers of the Novel: 100 Good Women Writers before Jane Austen*, dzięki której na nowo odkryto przeszło 150 lat tradycji kobiecego pisarstwa poprzedzającego sukces autorki *Rozważnej i romantycznej*. Dale wykazała, że na pięćdziesięciu aktywnych wówczas mężczyzn–pisarzy przypadało aż sto piszących kobiet, z których zaledwie garść trafiła do podręczników. Pominięte „matki powieści” to pisarki uznawane za drugorzędne, autorki literatury popularnej, dziecięcej czy dydaktycznej, ignorowane przez dyskurs akademicki, choć wśród swoich współczesnych – w czasach coraz bardziej demokratyzującej się kultury czytelnicznej – cieszące się nieraz większą poczytnością niż „kanoniczni” autorzy. Ten nurt badań był rozwijany w anglosaskim literaturoznawstwie w szczególności przez takie badaczki jak Elaine Showalter, która dowodziła, że literacką tradycję kobiet wyznaczają przede wszystkim nie autorki wybitne, lecz właśnie te zapomniane przez historię literatury, gdyż to ich pisarstwo stanowi ogniwo łączące kolejne generacje mistrzyń.

W Polsce liczne kroki w kierunku opisanego lub odrzuconego tradycji pisarstwa kobiet zostały już poczynione, by przywołać chociażby leksykony *Pisarki polskie od średniowiecza do współczesności* i *Wielkopolski alfabet pisarek, case studies* w rodzaju monografii Aleksandry Krukowskiej *Kanon – kobieta – powieść. Wokół twórczości Józefy Kisielnickiej* czy niedawno wydaną obszerną pracę *Polskie pisarstwo kobiet w wieku XX: procesy i gatunki, sytuacje i tematy* pod redakcją Ewy Kraskowskiej, która we wprowadzeniu do tomu nie zawahała się napisać wprost, że to twórczość pisarek niższego rzędu stanowi „najgłębszą warstwę kultury literackiej, jakby jej skałę macierzystą, na której i z której w warstwach wyższych krystalizują się twory literacko bardziej rozpoznawalne”.

W tym właśnie duchu inicjujemy projekt rozczytywania zapomnianych pisarek XIX wieku. Mamy ku temu solidne podstawy: już w 1821 roku powstała rozprawa Jana Sowińskiego *O uczonych Polkach – krótka historia literatury Polek*, w której autor wymieniał blisko 40 piszących kobiet. Ponad pół wieku później ukazała się książka Piotra Chmielowskiego *Autorki polskie XIX wieku: studium literacko-obyczajowe*. W *Bibliografii polskiej XIX stulecia* Karola Estreichera możemy znaleźć już ponad 550 nazwisk, pseudonimów i kryptonimów kobiecych! Wiele utworów kobiecego pióra skatalogowano w niedawno udostępnionej bazie *Bibliografia polskiej powieści minorum gentium 1840-1900* (<http://bpp.up.krakow.pl>). W ramach tegorocznej odsłony projektu *Przygoda w nieznanym kraju. Rozczytywanie niekanonicznych pisarek XIX wieku* zamierzamy przeprowadzić wstępny rekonesans w tych i innych źródłach. Naszym celem jest wydobywanie niekanonicznych autorek z historycznoliterackiego czyśćca poprzez feministyczną lekturę zapomnianych utworów oraz ich umiejscowienie na mapie polskiej i światowej literatury kobiecej. Nieprzypadkowo posługujemy się metaforą „przygody w nieznanym kraju”, zaczerpniętą z jednej z najważniejszych kobiecych powieści dwudziestolecia międzywojennego. Przekonane, że właśnie gatunek powieści był formą w szczególny sposób uprzywilejowaną (i uprzywilejowaną przez) kobiety, za ramy chronologiczne projektu proponujemy przyjąć długą dziewiętnastowieczność, rozumianą jako „wiek powieści” – od jej narodzin aż do kresu, który na polskim gruncie symbolicznie ustanawia modernistyczne dzieło Anieli Gruszeckiej.

* * *

Zapraszamy do nadsyłania zgłoszeń do pierwszej wieloautorskiej monografii z serii *Przygoda w nieznanym kraju. Rozczytywanie niekanonicznych pisarek XIX wieku*. Przy tej okazji mamy nadzieję zbudować zespół, z którym będziemy rozwijać projekt w następnych latach. Czekamy przede wszystkim na artykuły w formie *case studies* poświęconych konkretnym powieściopisarkom spoza kanonu; interesują nas również szkice rewidujące dotychczasowe rozpoznania polskiej krytyki feministycznej pod kątem lektury wykluczonych bądź niedoczytanych autorek XIX wieku. Zgłoszenia wraz z krótkimi abstraktami prosimy nadsyłać do 31 grudnia 2017 na adres **przygodawnieznanymkraju@gmail.com**. Informacje o przyjęciu do tomu zostaną rozesłane w grudniu br. Termin nadsyłania artykułów to **30 marca 2018**. Po zebraniu tekstów planujemy zorganizowanie w Warszawie seminarium roboczego wraz z panelem dyskusyjnym.

dr hab. Lena Magnone, mgr Anna Dżabagina
Zakład Literatury i Kultury Drugiej Połowy XIX Wieku
Wydział Polonistyki UW